

Sborník z mezinárodního semináře o hospodářské kriminalitě

Editor: Doc. JUDr. Vladimír Kratochvíl, CSc.
Právnická fakulta MU v Brně, 1999, s. 147,
ISBN 80-210-2141-1

Jana Zezulová

V rámci oslav 80. výročí založení a 30. výročí znovuoobnovení Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně uspořádala její Katedra trestního práva pod záštitou Ministra spravedlnosti České republiky JUDr. Otakara Motejla dne 25. února 1999 mezinárodní seminář na téma „**Hospodářská kriminalita v České republice**“. Jedním z konkrétních výsledků semináře lze považovat dnes prezentovaný **Sborník z mezinárodního semináře o hospodářské kriminalitě** obsahující příspěvky účastníků konference.

Sborník je rozdělen na dvě hlavní části. Část první obsahuje referáty hostů (JUDr. Irena Brabcová, CSc., Policejní akademie Praha, katedra kriminologie; Univerzitní profesor Wolfgang Brandstetter, Institut pro trestní právo a kriminologii, Univerzita Vídeň; JUDr. Miroslav Růžička, Nejvyšší státní zastupitelství, Brno; JUDr. Pavel Šámal, Nejvyšší soud, Brno), v části druhé jsou pak zařazeny referáty domácích, resp. členů katedry trestního práva Právnické fakulty MU v Brně (Doc. JUDr. Vladimír Kratochvíl, CSc.; JUDr. Josef Kuchta, CSc.; Doc. JUDr. Alexandr Nett, CSc.).

Publikaci věnované hospodářské kriminalitě opatřil úvodní poznámkou a výběrem z literatury Doc. JUDr. Vladimír Kratochvíl, CSc., editor sborníku.

Presentovaný sborník otevírá příspěvek JUDr. Ireny Brabcové **Vybrané příčiny a podmínky hospodářské kriminality v ČR v letech 1989–1998**. Jak sama uvádí, uvedené období zvolila pro jeho jisté specifikum dané zásadními společensko politickými změnami po roce 1989 a jejich vlivu na ekonomickou oblast a jí provázející hospodářskou trestnou činnost. Období roku 1989 – 1992 je charakterizováno raným stadiem ekonomické reformy a nízkým stavem hospodářské kriminality. Poukazuje se na formy hospodářské trestné činnosti, kdy uváděny jsou zejména krádeže vlastních zaměstnanců dané organizace, nedovolená směnářská činnost či jednání charakteru poškozování spotřebitele. Další řadu negativních jevů v uvedeném období je

možné spojovat s tzv. malou privatizací. Období roku 1993 – 1998 se již vyznačuje prudším nárůstem hospodářské kriminality a je provázeno i určitými změnami v její struktuře, objevují se nové formy trestné činnosti, ve své podstatě složitější a společensky nebezpečnější, mění se i pachatel hospodářské trestné činnosti. V závěru svého příspěvku autorka poukazuje na společenské změny a legislativu jako na dva hlavní činitele mající vliv na příčiny a podmínky hospodářské kriminality v daném období.

Příspěvek Prof. Dr. Wolfganga Brandstettera na téma **Aktuální zkušenosti a vývoj rakouského hospodářského trestního práva** podává ucelenou informaci o podobě některých nových skutkových podstat hospodářských trestných činů (např. „zneužití subvence“, či rozšíření „deliktu podplácení“ na úředníky členských států Evropské unie a organizací Evropské unie); o některých již stávajících skutkových podstatách trestných činů („praní peněz“, „Insider-Trading“ v burzovní oblasti, „Ketten- oder Pyramidenspielen“ – řetězové nebo pyramidové hry) a v neposlední řadě též o reformních návrzích v této oblasti. Jde zejména o vymezení nové skutkové podstaty zaměřené proti nezákonnému domlouvání cen, jež omezuje konkurenční schopnost výběrových řízení a o reformě úpadkového trestního zákonodárství, která má vést k dekriminálnímu úpadku z nedbalosti. Příloha pak přináší znění obou skutkových podstat trestného činu úpadku („podvodný úpadek“ a „úpadek z nedbalosti“).

JUDr. Miroslav Růžička se ve svém příspěvku nazvaném **Zkušenosti s uplatňováním novely hlavy druhé zvláštní části trestního zákona, ve znění zák. č. 253/1997 Sb., z pohledu státního zastupitelství** soustředil na vybrané aplikační problémy spojené s novelou trestního zákona č. 253/1997 Sb., vyskytující se v praktické činnosti státních zastupitelství. V první části svého příspěvku autor analyzuje právní úpravu hospodářských trestných činů před rokem 1989 s následným vymezením pojmu hospodářských trestných činů, dá-

le pak následuje přehled o stavu trestního postihu této kategorie trestných činů v současnosti, tak jak je patrna ze zvláštní zprávy o činnosti státního zastupitelství za rok 1997 a ze statistických údajů za rok 1998 (poukazováno je na výrazný nárůst většiny hospodářských trestných činů a na jejich nejzávažnější formy). Druhá část patří problematice finanční kriminalitě, vymezení pojmu a okruhu trestných činů spadajících do této oblasti. Třetí část je již věnována novele trestního zákona č. 253/1997 Sb., z pohledu některých aplikačních problémů (jde např. o ustanovení § 89 odst. 16 tr. zákona v souvislosti s cennými papíry, ustanovení § 90 odst. 2 tr. zákona „jednání za jiného“, o změny některých skutkových podstat hospodářských trestných činů či o zcela nové skutkové podstaty). Zmíněny jsou též některé procesní problémy spojené s hospodářskou a finanční kriminalitou.

V pořadí posledním příspěvkem hostů je příspěvek JUDr. Pavla Šámala s názvem **Cenné papíry a bezhotovostní platební prostředky ve světle novelizace trestního zákona z roku 1997**, v němž se autor zabývá specifickou a náročnou problematikou trestně právní ochrany vztahů vznikajících při některých jednáních v souvislosti s cennými papíry a bezhotovostními platebními prostředky. Pozornost je v této souvislosti věnována v první řadě novelizovanému ustanovení § 89 odst. 16 tr. zákona o věcech, a po vymezení pojmu cenných papírů jako předmětu ochrany, se již autor věnuje problematice cenných papírů a majetkové trestné činnosti, resp. těm trestným činům majetkové povahy, které používají pojem věci. Předmětem zájmu se tak stává trestný čin krádeže podle § 247 tr. zákona, trestný čin zpronevěry podle § 248 tr. zákona a trestný čin podvodu podle § 250 tr. zákona. Poukázáno je také na spornosti vyskytující se při výkladu věci v trestním řízení v souvislosti se zajišťovacími opatřeními podle § 78 a násl. tr. řádu o vydání a odnětí věci. Druhou část příspěvku autor věnoval poměrně rozsáhlé problematice ochraně bezhotovostních platebních prostředků a cenných papírů před paděláním a pozměňováním. Diskutovány jsou z tohoto pohledu ustanovení § 140 až 143 tr. zákona.

Druhou část sborníku otevírá příspěvek Doc. JUDr. Vladimíra Kratochvíla, CSc., na téma **Jednání za jiného – možná cesta k trestní odpovědnosti právnických osob? (K problematice § 90 odst. 2 tr. zákona ve znění zák. č. 253/1997 Sb.)**. Předmětem zájmu příspěvku, jak již název napovídá, je právní institut „jednání za jiného“, který je vyjádřen v ustanovení § 90 odst. 2 tr. zákona ve znění novely č. 253/1997 Sb. Nová právní úprava provedená citovanou novelou, podle slov autora, sice nezavádí přímo trest-

ní odpovědnost právnických osob, stále platí zásada výlučné individuální trestní odpovědnosti fyzických osob, avšak lze tento právní institut hodnotit jako jisté nakročení směrem k trestní odpovědnosti právnických osob. Autor objasňuje podstatu ustanovení § 90 odst. 2 a podává k němu zevrubný výklad a komentář. Trestní odpovědnost osoby jednající za jiného je čtenáři nabídnuta i z pohledu některých zahraničních a supranacionálních právních úprav (Rakousko, Švýcarsko, Německo, Švédsko, Francie, Evropská unie a USA). Příspěvek je zakončen intertemporální problematikou předmětného ustanovení a porovnáním institutu jednání za jiného a zásady individuální trestní odpovědnosti fyzické osoby za vlastní jednání.

JUDr. Josef Kuchta, CSc., se ve svém příspěvku nazvaném **Doporučení trestněprávní povahy v oblasti nových forem hospodářské kriminality** zabývá okruhem trestných činů uvedených v hlavě druhé a deváté zvláštní části trestního zákona. I přesto, že se trestné činy hospodářské a majetkové staly předmětem výrazných změn, autor je toho názoru, že uvedené okruhy trestných činů neodpovídá plně stávající úrovni hospodářských vztahů a potřebám jejich ochrany. Důvody tohoto stavu jsou pak dále diskutovány. Autor se také vyjadřuje, resp. navrhuje další reformní postup, který spatřuje především v propracování a zpřesňování dosavadních skutkových podstat (příčemž určitým vodítkem by mohly být i zahraniční zkušenosti). Z pohledu nejzávažnějších změn v trestněprávní úpravě trestního práva hmotného se zamýšlí nad otázkou trestní odpovědnosti právnických osob, nad potřebou novelizace nařízení vlády č. 464/1991 Sb., stanovující nejnižší měsíční mzdu pro účely trestního zákona a nad stanovení výše škody obecně a v neposlední řadě též nad další kriminalizací ve formě rozšíření trestnosti zavedením některých nových nedbalostních trestných činů v hospodářské oblasti. V závěru příspěvku jsou uvedeny konkrétní náměty de lege ferenda.

Sborník uzavírá příspěvek Doc. JUDr. Alexandra Netta, CSc., na téma **Tunelování**. Autor se v něm zamýšlí nad současným pojetím pojmu tunelování, podává určité vymezení tohoto pojmu na základě analýzy znalostí jednotlivých případů mediálně označených jako tunelování a seznamuje čtenáře s nejzávažnějšími případy tunelování (Skloexport a.s., Četrans, Spolchemie a.s., Železárny a drátovny Bohumín a Investiční fond Trend). V závěru svého příspěvku autor uvádí jednotlivé metody tunelování, které popisuje a člení podle subjektů, které jsou poškozeny – podílové fondy, podniky, banky a stát. Mezi metody poškozování podílových fondů jsou uváděny např. velké smluvní pokuty, zálohy na

nákup cenných papírů, dlouhé lhůty splatnosti za prodané cenné papíry, půjčky cenných papírů a další. U podniků je uváděno např. nájezdnictví, odsávání zisku, provizní činnost, snižování ceny podniku a zneužití informací, u bank jde o zakládání pseudobank, fingování bankovní garance, fingované cenné papíry, poskytování úvěrů akcionářům bank, propojení bankovního a průmyslového kapitálu či

nevýhodné operace s cennými papíry.

U všech referujících a dalších účastníků semináře jsou uvedeny základní kontaktní údaje.

Závěrem lze říci, že prezentovaný sborník představuje výrazný přínos pro další reformní kroky v oblasti postihu závažné hospodářské trestné činnosti a lze ho doporučit jak představitelům právní teorie, tak právní praxe.